

Leerdienst vraag en antwoord 112 van de Heidelbergse Catechismus, Strijensas 25 januari 2026

Tekstgedeelten: Johannes 8: 39-47 en Jakobus 3: 1-12

112 Wat gebiedt God in het negende gebod?

Dat ik in een rechtszaak geen leugens over iemand vertel. Ook dat ik niemand zijn woorden verdraai, dat ik niet roddel of kwaadsprek en niemand zomaar veroordeel of laat veroordelen, zonder die persoon zelf te spreken. Alle vormen van liegen en bedriegen moet ik vermijden omdat dit het werk van de duivel is. Anders roep ik de toorn van God over mij af. In de rechtszaal en in alle andere situaties moet ik de waarheid liefhebben en oprecht de waarheid spreken en ervoor uitkomen. Ook moet ik zoveel mogelijk de eer en reputatie van mijn naaste verdedigen en positief bevorderen.

Hoofdlijn van de preek: Weeg je woorden!

De praktijk van ons leven laat de macht van de tong zien. Het thema van dit gebod is overal aanwezig. Onze woorden hebben gewicht: ze zijn als stenen om iets moois te bouwen, maar ook als wapens om iets neer te halen. Dat is iets van alle tijden, maar je merkt in onze tijd een versnelling en een versterking (verruwing, toegenomen mondigheid, relativisme, snelheid van communicatie). Hoe ga je daar goed mee om als christen? Hoe weeg je je woorden: ze zijn zwaar, raakt aan heiligheid (heilig: van groot gewicht).

De kern van het gebod ligt in de relationele kant van taal, dit gebod heeft te maken met de liefde voor de naaste. Leugens tasten die relatie aan, het raakt aan het thema betrouwbaarheid. Daardoor is de leugen zo verwoestend. Denk aan het beeld van de getuige in de rechtszaal, die invloed had op leven en dood.

Bijbelse verdieping vanuit Jakobus en Johannes. Jakobus schrijft met het oog op levensheiliging in woord en daad. De tong is daarin het moeilijkste onderdeel, heeft de impact van een vuur, is onberekenbaar en vol venijn. Kwade taal tegen een mens (als beelddrager van God), raakt aan God Zelf. De tong wordt daarbij beïnvloedt door de duivel (Jak. 3:6). De Heere Jezus trekt de lijn naar de duivel als moordenaar en leugenaar (het paradijs). Ten diepste gaat het om de tegenstelling tussen waarheid en leugen, Christus die de Waarheid is (Joh. 14:6) en de duivel als de vader van de leugen. Het 9^e gebod raakt aan de vraag met wie je verbonden bent, met gevolgen voor de toekomst (Openb. 21:27 en 22:15).

Zo hoort het niet te zijn, zegt Jakobus. Bekeert u! Christus is gekomen, vol van genade en waarheid (Joh. 1:14). Dat is het evangelie. Dankzij Hem kunnen we vernieuwd en geheiligd worden door Gods Geest: de vrucht van zelfbeheersing (Gal. 5:22 en Ef. 4:25). Hij maakt ons tot betrouwbare mensen.

De gemeente is daarin een tegencultuur, een oefenplaats, daar werkt Gods Geest aan ons. Daar leer je je woorden te wegen. Drie concrete lijnen: bidden met Psalm 141, heb je naaste lief *als jezelf* (wat zou jij willen dat zij doen?), de drie zeven van Socrates (de waarheid, het goede en het noodzakelijke).

Zo leer je de hoogste uiting van de taal, de diepste functie van de tong: de lofprijzing (Ef. 5:19-20, Kol. 3:16-17; Psalm 45).

Ter overweging/bespreking:

- Waar raakt dit gebod aan jouw/uw leven? Zijn er vormen of gebieden waar je kwetsbaar bent, geneigd tot zonde?
- De Heere Jezus stelt een scherpe vraag. Van wie ben jij een leerling? Van Hem die de waarheid is, of van de vader van de leugen. Hij zegt: Ik zie het in de praktijk van je leven, in hoe jullie staan tegenover Mij, de van God gezonden Waarheid. Als je naar je eigen leven kijkt, wat lees je daar dan in af?
- Vaclav Havel heeft veel gesproken over het proberen om in waarheid te leven en de strijd die dat kost. Dat is spannend, want op die manier bedreig je het systeem van de leugen. Wat helpt jou om stapjes te zetten naar een leven in waarheid? Kan een van de drie concrete lijnen (bidden, liefhebben als jezelf, de zeven van Socrates) je hierin helpen?